

Ο ρόλος της Ορθοδοξίας στη Νέα Εποχή της Παγκοσμιοποίησης

Κωνσταντίνου Αγραπίδη MrTh



Αθήνα, Φεβρουάριος 2007

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή.....	3
 2. Κεφάλαιο 1^ο	
1.1. Το φαινόμενο «Παγκοσμιοποίηση».....	4-5
 3. Κεφάλαιο 2^ο	
2.1. Η Ορθοδοξία τον περασμένο αιώνα	6-8
 4. Κεφάλαιο 3^ο	
3.1. Καταγραφή των αληθειών της Ορθοδοξίας	8-10
3.2. Οι αλήθειες της Ορθοδοξίας στη νέα Εποχή της Παγκοσμιοποίησης.....	11
 5. Κεφάλαιο 4^ο	
4.1. Οι προοπτικές παρουσίας της Ορθοδοξίας στη νέα Εποχή όχι ως θρησκείας ή ιδεολογίας, αλλά ως εμπειρίας συνύπαρξης	12-14
 6. Κεφάλαιο 5^ο	
5.1. Διάκριση της παγκοσμιότητας/οικουμενικότητας της Ορθοδοξίας από την Παγκοσμιοποίηση της Λευκής Βίβλου	14-16
 7. Συμπερασματικά.....	16-18
 8. Βιβλιογραφία.....	19

Εισαγωγή

Η παγκοσμιοποίηση είναι μια διαδικασία σε εξέλιξη, την οποία όλοι βιώνουμε στη σύγχρονη εποχή. Για το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης πολλά έχουν ειπωθεί και γραφτεί διαφορετικά όμως, ανάλογα με την οπτική γωνία που ο καθένας βλέπει τα πράγματα. Έτσι υπάρχουν αυτοί που υποστηρίζουν ότι πρόκειται για μια διαδικασία η οποία προσφέρει στην ανθρωπότητα υπέροχες δυνατότητες κι απροσδόκητες προοπτικές, αλλά και κάποιοι άλλοι οι οποίοι πρεσβεύουν ότι επιφέρει αρνητικές επιπτώσεις, αναταραχές κι ανακατατάξεις.

Στην παρούσα εργασία η οποία γίνεται μέσα στα πλαίσια των υποχρεώσεών μας έναντι του ΕΑΠ, επιχειρείται η καταγραφή των ιδιωμάτων της παγκοσμιοποίησης κι η αξιολόγησή τους, μέσα από την ορθόδοξη προοπτική. Πιο συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια της επεξεργασίας του θέματος θα αναφερθούμε στο φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης και την περιγραφή των χαρακτηριστικών της, θα κάνουμε μια ανασκόπηση της παρουσίας και της μαρτυρίας της Ορθοδοξίας τον 20^ο αιώνα, θα καταγράψουμε τις αλήθειες της Ορθοδοξίας, θα εξετάσουμε τις προοπτικές της παρουσίας της όχι ως θρησκείας ή ιδεολογίας, αλλά ως εμπειρίας συνύπαρξης στη νέα Εποχή και τέλος θα προσπαθήσουμε να διακρίνουμε την οικουμενικότητα της Ορθοδοξίας από την Παγκοσμιοποίηση της Λευκής Βίβλου.



Κεφάλαιο 1°

1.1. Το φαινόμενο «Παγκοσμιοποίηση»

Η λέξη παγκοσμιοποίηση είναι σήμερα πολύ διαδεδομένη. Όσοι την χρησιμοποιούν δεν είναι βέβαιο ότι πάντα εννοούν το ίδιο. Σε γενικές γραμμές όμως, με τον όρο αυτό υποδηλώνουν την τάση της εποχής μας για ελεύθερη ή σχεδόν ελεύθερη διακίνηση προϊόντων, υπηρεσιών και κεφαλαίων, την ανετότερη απ' ότι παλαιότερα μετακίνηση ανθρώπων μεταξύ των χωρών και την ταχύτερη διάδοση των πληροφοριών χάρη στις νέες τεχνολογίες. Ετυμολογικά ο όρος σημαίνει τη δημιουργία μιας παγκόσμιας οικονομικής ζώνης, μιας παγκόσμιας αγοράς, όπου τα προϊόντα θα κινούνται ελεύθερα. Σημαίνει επίσης τη μετατροπή της οικουμένης σε μια ενιαία οικονομική, πολιτική και πολιτιστική επικράτεια¹. Η παγκοσμιοποίηση είναι ένα πολυσύνθετο φαινόμενο κι επεκτείνεται σ' όλα τα επίπεδα της ανθρώπινης ζωής: στο οικονομικό, το πολιτικό, το επιστημονικό, το κοινωνικό, το πολιτιστικό, το ηθικό, το θρησκευτικό, το οικολογικό, το πνευματικό².

Η ηλεκτρονική επανάσταση, μια από τις βασικότερες όψεις του φαινομένου, άλλαξε ριζικά την επικοινωνία ανάμεσα στα άτομα του πλανήτη μας. Μέσω των διαύλων επικοινωνίας της τεχνολογίας, μεταλλάσσεται η αίσθηση του χρόνου και του χώρου, υπερβαίνεται η έννοια του εθνικού κράτους και διαμορφώνεται ένα «παγκόσμιο χωριό» ή καλύτερα μια «παγκόσμια αγορά», όπου κυριαρχεί η εικόνα. Οι άνθρωποι τροφοδοτούνται μέσω της δορυφορικής τηλεόρασης με πρότυπα του δυτικού τρόπου ζωής και μια προκατασκευασμένη πραγματικότητα. Οι πρωταγωνιστές της παγκοσμιοποίησης, οι πολυεθνικές εταιρίες, έχουν αναλάβει την παγκόσμια παραγωγή, τη διακίνηση των αγαθών και την πληροφόρηση μέσα από τη δική τους οπτική γωνία.

Ως ιδεολόγημα, η παγκοσμιοποίηση, έρχεται να καλύψει μετά την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού το ιδεολογικό κενό το οποίο δημιουργήθηκε στον κόσμο με την κατάρρευση ενός ολόκληρου κόσμου ιδεών, την εξάρθρωση της οικονομίας του και την προβολή του καπιταλισμού ως μοναδικής ελπίδας. Αποτέλεσμα αυτού είναι η δημιουργία παγκόσμιων οικονομικών θεσμών όπως αυτοί του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Παγκόσμιας Τράπεζας, ενώ οι πιο ισχυροί οικονομικά κατευθύνουν τους διεθνείς οργανισμούς. Πρόκειται για μια νέα τάξη πραγμάτων που αποσκοπεί στην ομογενοποίηση λαών και πολιτισμών και εντάσσεται στο σχεδιασμό της λεγόμενης «Νέας Εποχής».

1. Βλ. Γ. Μπαμπινιώτη, *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας* (Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας, 1998)1308.

2. Πρβλ. Γ. Μαντζαρίδη, *Παγκοσμιοποίηση και παγκοσμιότητα - χίμαιρα και αλήθεια* (Θεσσαλονίκη: Πουρναράς, 2001)

Στο πλαίσιο αυτού του σχεδιασμού προωθείται σε πολιτικοοικονομικό επίπεδο, η επιβολή μιας παγκόσμιας κυβέρνησης ενώ σε θρησκευτικό επίπεδο, η επιβολή μιας πανθρησκείας που θα προκύψει από το ανακάτεμα όλων των θρησκειών.

Η παγκοσμιοποίηση, όπως κι όλα τα κινήματα, εκτός των αρνητικών της στοιχείων έχει και τα θετικά της αφού μέσω αυτής επιχειρείται μια παγκόσμια αλληλεπίδραση³ και μια λειτουργική αλληλεξάρτηση με την βοήθεια της τεχνολογίας, μια κι η παγκοσμιοποίηση συνδέεται στενά με την τεχνολογική επανάσταση και βεβαίως, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις μπορεί να γονιμοποιήσει περισσότερο το παγκόσμιο γίγνεσθαι. Η τεχνολογία είναι αυτή που πρακτικά έδωσε τη χαριστική βολή στις κλειστές κοινωνίες. Η διαρκής της ανάπτυξη οξυγονώνει τους κοινωνικούς ιστούς και διαποτίζει τις πολιτείες του κόσμου μ' ένα αίσθημα παγκοσμιότητας εκμηδενίζοντας τις αποστάσεις. Σπάει φράγματα και στεγανά, διανοίγοντας πρωτόγνωρους ορίζοντες.

Όσο η τεχνολογία των υπολογιστών, του διαδικτύου και του αυτοματισμού συνεχίζει την φρενήρη της πορεία τόσο φουντώνουν οι τάσεις της να διαχυθεί στο σύνολο των πολιτών αντί να παραμείνει προνόμιο μερικών υπερεξειδικευμένων ομάδων του πληθυσμού. Παρατηρείται έτσι μια αλματώδης πρόοδος κι εξέλιξη όλων των επιστημών, αγαθά και νέα επιτεύγματα διακινούνται ταχύτατα, καταπολεμούνται ασθένειες παγκοσμίως, περιορίζεται ο αναλφαβητισμός, αναγνωρίζεται η θέση της γυναίκας και της νεότητας και προωθούνται κι ενισχύονται οι δημοκρατικές αρχές και δομές⁴.

Ο εκδημοκρατισμός της πληροφορίας κι η ολοκληρωτική απελευθέρωση της γνώσης ανατρέπει καθοριστικά τις ισορροπίες ανάμεσα στην εξουσία και την κοινωνική βάση. Η γνώση είναι δύναμη. Μετά από τη ανατροπή των ιστορικών ελίτ με τις επαναστάσεις των τελευταίων αιώνων, νέες κυρίαρχες κάστες αντικατέστησαν τις παλιές. Στηριγμένες στην άγνοια των μαζών και τη συνακόλουθη εξασθενημένη τους αντίσταση σε κάθε μορφής προπαγάνδα, άσκησαν εξουσία στο όνομα του κυρίαρχου Λαού, αλλά ερήμην του. Τώρα αυτές οι τακτικές μπαίνουν από την ιστορική εξέλιξη στο περιθώριο. Η ψηφιοποιημένη τεχνολογία, το κλειδί για τη δημοκρατία του αύριο, δε λειτουργεί μονόπλευρα ως διαβιβαστής εντολών από την κορυφή στη βάση αλλά ανυψώνει τη βάση, αποκαθιστώντας μια σχέση αλληλεπίδρασης ανάμεσα σ' αυτήν και την εξουσία.

3. Πρβλ. Αρχιεπισκόπου Τιράνων και πάσης Αλβανίας Αναστασίου, *Παγκοσμιότητα και Ορθοδοξία* (Αθήνα: Ακρίτας, 2004⁵) 246

4. Πρβλ. Αρχιεπισκόπου Τιράνων και πάσης Αλβανίας Αναστασίου, *ό.π.*, 246

Κεφάλαιο 2°

2.1. Η Ορθοδοξία τον περασμένο αιώνα

Στα τέλη του 20ου αιώνα ο χριστιανισμός είναι η ευρύτερα διαδεδομένη πίστη στην υφήλιο. Ουσιαστικά δεν υπάρχει έθνος το οποίο να παρέμεινε ανεπηρέαστο από την δράση των χριστιανών ιεραποστόλων, αν και σε πολλές χώρες οι χριστιανοί αποτελούν ένα μικρό μόνον τμήμα του συνολικού πληθυσμού⁵. Η σύγχρονη οργάνωση της Ορθόδοξης Εκκλησίας προσδιορίστηκε από τις συγκλονιστικές μεταβολές, οι οποίες συντελέστηκαν από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα στους ορθόδοξους λαούς της Ανατολικής Ευρώπης και κατέληξαν στην βεβιασμένη επέκταση του συστήματος των αυτοκέφαλων Εκκλησιών. Το Οικουμενικό Πατριαρχείο απογυμνώθηκε από μεγάλο μέρος της ευρύτατης πράγματι διοικητικής του δικαιοδοσίας, την οποία ασκούσε μέχρι τα μέσα του 19^{ου} αιώνα. Οι αυτοκέφαλες Εκκλησίες της Ελλάδας (1850), της Σερβίας (1879), της Ρουμανίας (1885), της Βουλγαρίας (1945), της Γεωργίας (1990), της Πολωνίας (1924) και της Αλβανίας (1937) αποσπάστηκαν από την διοικητική δικαιοδοσία του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως.

Στα παραπάνω γεγονότα έρχεται να προστεθεί κι η Ρωσική Επανάσταση του 1917⁶. Μετά την οκτωβριανή επανάσταση των Μπολσεβίκων, στο διάστημα των πενήντα χρόνων που ακολούθησε, μαρτύρησαν πολύ περισσότεροι άνθρωποι από όσους τα 300 χρόνια των ρωμαϊκών διωγμών. Εκτός από το διάστημα 1943-1959, όπου ο απόφοιτος του Εκκλησιαστικού λυκείου Ιωσήφ Στάλιν επέτρεψε μια σχετική αλλά πάντα ελεγχόμενη αναβίωση της εκκλησιαστικής ζωής, την εποχή που ακολούθησε από το 1959 μέχρι το 1964, ο διωγμός της Εκκλησίας επανήλθε δριμύτερος. Ο προγραμματικός στόχος της Κυβέρνησης ήταν στα επόμενα τριάντα χρόνια όλοι οι Ναοί να μεταβληθούν σε μουσεία. Σε παρόμοια κατάσταση βρέθηκαν κι οι άλλες χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού. Το έτος 1988 μέσα στο κλίμα της Διαφάνειας και της Ανασυγκρότησης, η Εκκλησία απέκτησε τη δυνατότητα να ανοίξει τα μοναστήρια της, να κατηχεί τα μέλη της, να εκδίδει βιβλία και να επιτελεί φιλανθρωπικό και κοινωνικό έργο. Είναι χαρακτηριστικό ότι τα δύο πρώτα χρόνια της εκκλησιαστικής ελευθερίας οι ναοί άνοιγαν με ένα ρυθμό τριάντα ανά εβδομάδα.

Η Μικρασιατική καταστροφή «ενταφίασε»⁷ τη Μεγάλη Ιδέα της επανασυστάσεως του Βυζαντίου και συνοδεύτηκε από μια εθνικάθαρση από τη μεριά της Τουρκίας των περιοχών της Μ. Ασίας και της Κωνσταντινούπολης, την παραχώρηση της εποπτείας των λεγόμενων «Νέων Χωρών» στην Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ελλάδος με το Συνοδικό Τόμο του

5. Πρβλ. Β. Φειδά, *Χριστιανισμός*, (Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος, Λαρούς, Μπριτάννικα, τόμος 61) 274-275.

6. Πρβλ. Σ. Δεσπότη, *Σημειώσεις, ΟΡΘ 51* (Αθήνα: ΕΑΠ, 2006)

7. Πρβλ. Σ. Δεσπότη, *ό.π.*

1928, το κλείσιμο της Σχολής της Χάλκης το 1971 και την ομηρία του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως στο Φανάρι, η οποία διαρκεί μέχρι σήμερα.

Η ανταλλαγή των πληθυσμών είχε ως αποτέλεσμα ο πληθυσμός της Ελλάδας να είναι πλέον σχεδόν (κατά 95%) μόνον ορθόδοξος. Η μόνη ελεύθερη άλλωστε ορθόδοξη χώρα για πολλά χρόνια ήταν η Ελλάδα, στην οποία όμως κυριάρχησε αιχμαλωσία της «επίσημης Εκκλησίας» στο Κράτος και της ακαδημαϊκής θεολογίας σε δυτικά πρότυπα.

Από τα παραπάνω αποδεικνύεται ότι η Ορθοδοξία τον 20^ο αι. έζησε την πρωτοχριστιανική εμπειρία των διωγμών και του μαρτυρίου. Καθοριστικό ρόλο στη διάσωση του Χριστιανισμού έπαιξε η κρυφή κατήχηση κι η θεία Λειτουργία, άλλωστε όπως ορθά ισχυρίστηκε ο Φλωρόφσκυ, η ορθόδοξη εκκλησία «είναι πρώτα απ' όλα λατρευτική κοινότητα. Πρώτα έρχεται η λατρεία, μετά το δόγμα και η υπακοή»⁸.

Ένα άλλο στοιχείο, το οποίο έχει άμεση συνάφεια με το μαρτύριο της Ορθοδοξίας, είναι η μαρτυρία της στον κόσμο. Ήδη στην Κ.Δ. η λέξη μαρτύριο σημαίνει ταυτόχρονα και τα δύο γεγονότα: και την ομολογία και το πάθος για την αλήθεια. Η κρίση στην περιοχή των Βαλκανίων κι οι διωγμοί στη Ρωσία οδήγησαν πολλούς Ορθοδόξους να μεταναστεύσουν στη Δύση. Η Ορθοδοξία, η οποία από πολλούς Δυτικούς είχε ταυτιστεί με τη δεισιδαιμονία και την ειδωλολατρία, αποκαλύφθηκε εκ νέου, μέσω κυρίως των ρώσων μεταναστών οι οποίοι κατάφεραν να κεντρίσουν το ενδιαφέρον των Ευρωπαίων και των Αμερικανών για την ορθόδοξη λατρεία και πίστη.

Το αποτέλεσμα της ορθόδοξης παρουσίας στην Εσπερία ήταν η ίδρυση μοναστηριών στην Αγγλία, στην Αμερική και στη Νότια Ιταλία. Παράλληλα στην Αμερική άρχισαν να λειτουργούν ορθόδοξες πανεπιστημιακές Σχολές. Με τον ίδιο θαυμαστό τρόπο η Ορθοδοξία παρ' όλα τα πενιχρά της μέσα άνθησε στην Αφρική και στην Ασία. Σήμερα στο Παρίσι, το Λονδίνο, τη Νέα Υόρκη, ή τη Μελβούρνη υπάρχουν πολύ περισσότεροι Ορθόδοξοι απ' όσους υπήρχαν στα ιστορικά κέντρα της Ανατολικής χριστιανοσύνης, όπως η Κωνσταντινούπολη και τα Ιεροσόλυμα⁹.

Το ασθενές στοιχείο της παρουσίας της Ορθοδοξίας τον 20^ο αι., το οποίο αποτελεί μέχρι σήμερα «σκάνδαλο» σύμφωνα με τον Οικουμενικό Πατριάρχη, είναι η αυτοκεφαλία των Ορθοδόξων των διαφόρων εθνότητων, η οποία στην πράξη καταργούσε την αυτομαρτυρία της Ορθοδοξίας ότι είναι η μία, αγία, καθολική και αποστολική Εκκλησία. Η μη αμοιβαία προσέγγιση και συνεργασία μεταξύ των ορθοδόξων των διαφόρων εθνότητων στον ευρωπαϊκό και αμερικανικό χώρο οφείλεται στο ότι περισσότεροι ορθόδοξοι θεωρούν την πίστη ως στοιχείο της εθνικής τους ταυτότητας και την κυριακάτικη Λειτουργία ως ευκαιρία αναβίωσης και επιβίωσης των ηθών και εθίμων της πατρίδας τους. Έτσι περιχαράκώθηκαν εντός των ορίων τους, στους εαυτούς τους και δεν έδειξαν την παραμικρή διάθεση να συναντήσουν τους άλλους ορθοδόξους.

8. Πρβλ. Σ. Δεσπότη, ό. π.

9. Πρβλ. Σ. Δεσπότη, ό. π.

Αυτό ήταν κι το αρνητικό στοιχείο που κληρονόμησαν από τους διωγμούς και τα μαρτύρια της Ανατολικής Εκκλησίας τους τελευταίους αιώνες της ζωής της: το φόβο απέναντι στον άλλο και στο άλλο¹⁰. Αυτό ίσως θα μπορούσε να θεωρηθεί φυσικό στοιχείο για την πρώτη γενιά των μεταναστών, οι οποίοι είχαν υποστεί τον πόνο του ξεριζωμού και ζούσαν συνεχώς με το νόστο της επιστροφής στα πατρία εδάφη. Δε μπορεί να χαρακτηρίζει όμως και τις επόμενες γενιές ορθοδόξων, οι οποίες αφού εγκαταστάθηκαν μόνιμα στις χώρες υποδοχής μάλλον κακώς χαρακτηρίζονται πλέον ως Διασπορά.

Επιπλέον η ομοιογένεια του πληθυσμού ιδίως στην Ελλάδα, δεν έδωσε στους ορθοδόξους τη δυνατότητα να μάθουν να διαλέγονται πραγματικά και ουσιαστικά με την άλλη άποψη κι αυτό είναι κάτι που στις μέρες μας δημιουργεί προβλήματα στην επικοινωνία με τους μετανάστες που κατοικούν στη χώρα μας.

Κεφάλαιο 3^ο

3.1. Καταγραφή των αληθειών της Ορθοδοξίας

α) Η Τριαδικότητα του Θεού

Οι βασικές αλήθειες της Ορθοδοξίας καταγράφονται στο Σύμβολο της Πίστεως της Εκκλησίας μας και μάλιστα με τρόπο συνοπτικό και σαφή. Από την προσπάθεια της Εκκλησίας να εκφράσει οντολογικά την πίστη της στον Τριαδικό Θεό γεννάται ιστορικά η έννοια του προσώπου. Τι σημαίνει ότι ο Θεός είναι Πατήρ, Υιός και Πνεύμα, χωρίς να παύει να είναι Ένας Θεός; Την απάντηση έδωσε η ταύτιση της «υποστάσεως» με το «πρόσωπο» που συντελέσθηκε στην πατερική περίοδο. Η ένωση αυτή πραγματοποιείται με τη θεολογία των Καππαδοκών Πατέρων, οι οποίοι επισημαίνουν ότι η ουσία δεν υπάρχει χωρίς υπόσταση, δηλαδή τρόπο ύπαρξης. Το ενιαίο του Θεού, ο ένας Θεός κι η οντολογική αρχή ή αιτία της προσωπικής-τριαδικής ζωής του Θεού δεν συνίσταται στη μία ουσία του Θεού, αλλά στην υπόσταση, δηλαδή το πρόσωπο του Πατρός.

10. Ο Ι. Καραβιδόπουλος στην *Ερμηνεία Κ. Διαθήκης στην Ορθόδοξη Εκκλησία (Βιβλικές Μελέτες)*¹³ επισημαίνει τα εξής: *Εφόσον η παράδοση είναι ζωή, παραλαβή δηλ. και παράδοση του θησαυρού της πίστεως, δεν είναι με κανένα τρόπο κάτι στατικό και αποστεωμένο αλλά έχει τα ουσιώδη χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ζωντανού οργανισμού: κίνηση, πρόοδο, αφομοίωση του περιβάλλοντος, μεταμόρφωσή του και τέλος αποβολή κάποιων στοιχείων που έχουν χάσει την οργανική τους σχέση με το ζωντανό σώμα του Χριστού.*

Ο ένας Θεός δεν είναι η μία ουσία, αλλά ο Πατήρ, ο οποίος είναι και η «αιτία» της γεννήσεως του Υιού και της εκπορεύσεως του Πνεύματος. Το πρόβλημα του Filioque συνδέεται άμεσα με το θέμα αυτό, καθώς η δυτική θεολογία ταύτιζε το είναι, την οντολογική αρχή του Θεού, με την ουσία Του μάλλον παρά με το πρόσωπο του Πατρός¹¹.

Ο Μητροπολίτης Περγάμου Ιωάννης αναφέρει ότι η μόνη άσκηση της ελευθερίας κατά τρόπον οντολογικό είναι η αγάπη. Η φράση «ο Θεός αγάπη εστί» (Α' Ιωάν. 4,16) σημαίνει ότι ο Θεός «υφίσταται» ως Τριάδα, δηλαδή ως πρόσωπο, και όχι ως ουσία κι ότι η αγάπη ταυτίζεται με την οντολογική ελευθερία¹². Τέλος, σύμφωνα με το Χρ. Γιανναρά αφού ο τρόπος με τον οποίο ο Θεός είναι αγάπη κι από αυτό τον τρόπο πηγάζει κάθε δυνατότητα και έκφραση ζωής, τότε για να πραγματοποιηθεί η ζωή, πρέπει να λειτουργήσει ως αγάπη και μόνο το πρόσωπο ως κατόρθωμα ελευθερίας μπορεί να πραγματοποιήσει τη ζωή ως αγάπη¹³.

β) Η σάρκωση του Ιησού στην Ιστορία

Μέσα από τα ευαγγελικά κείμενα της Καινής Διαθήκης μπορούμε να παρακολουθήσουμε την ιστορική πορεία του Ιησού Χριστού. Ο Υιός πραγματώνει το έργο της φανέρωσης του Θεού, την άσαρκη κι ένσαρκη παρουσία του στη φύση και την ιστορία για τη σωτηρία του ανθρώπου¹⁴. Είναι η αποκάλυψη του ίδιου του Θεού στον κόσμο. Ο Θεός παρουσιάστηκε στον κόσμο μας με τη μορφή ενός ανθρώπου, όμοιου με εμάς αλλά χωρίς καμία σχέση με την αμαρτία και το κακό μια κι η υποστατική ένωση των δύο φύσεων του Χριστού έχει ως άμεση συνέπεια την αναμαρτησία Του. Υποτάχθηκε ωστόσο, στους νόμους και στις δεσμεύσεις του παρόντος και δέχθηκε τα πάθη της θυσίας και τη φθορά του θανάτου. Ο Θεός ο ίδιος μέσω του Ιησού Χριστού έγινε άνθρωπος με σκοπό να γίνουμε κι εμείς ό,τι είναι Αυτός. Μετά την Πτώση, αποτελεί τη νέα συμφιλίωση Θεού και κτίσης η οποία πραγματώνεται με την ενανθρώπιση του Λόγου και χορηγεί στον άνθρωπο τη ζωοποίηση και την αφθαρσία¹⁵.

Βέβαια ο Θεός που έγινε άνθρωπος αποτέλεσε (ίσως ακόμη και σήμερα) σκάνδαλο και μωρία για την ανθρώπινη λογική. Τέσσερις ολόκληρους αιώνες η Εκκλησία αγωνίστηκε για να μπορούμε εμείς σήμερα να ομολογούμε το Χριστό τέλει Θεό και τέλει άνθρωπο. Η Εκκλησία αναγνωρίζει στο γεγονός της σάρκωσης του Θεού Λόγου μια κοινή ενέργεια των Προσώπων της Αγίας Τριάδος¹⁶. Η επιμονή της Εκκλησίας στην ορθή διατύπωση του δόγματος περί

11. Πρβλ. Ν. Ματσούκα, *Δογματική και Συμβολική Θεολογία Β' (Θεσσαλονίκη: Πουρνάρα, 1999)* 94

12. Βλ. Μητροπολίτη Περγάμου Ιωάννη, *Από το προσώπιο στο πρόσωπο*, (Ινδικτος, τεύχος 9, 1998) 140

13. Πρβ. Χρ. Γιανναρά, *Αλφαβητάρι της Πίστης* (Αθήνα: Δόμος, 2002) 61-62

14. Πρβλ. Ν. Ματσούκα, *ό.π.*, σ. 95

15. Πρβλ. Ν. Ματσούκα, *ό.π.*, σ. 305

16. Πρβλ. Χρ. Γιανναρά, *ό.π.*, σσ. 138-181

του προσώπου του Χριστού αφορά τη σημασία που έχει για την σωτηρία του ανθρώπου ως όλου.

γ) Η Εκκλησία ως οικουμενική Σύναξη ή ως θεραπευτική Κοινότητα

Θεολογικά η ασθένεια και η αμαρτία, η φθορά και ο θάνατος δεν είναι φυσικές καταστάσεις του ανθρώπου από την δημιουργία του, αλλά αποτέλεσμα της πτώσης του ανθρώπου, της κακής χρήσης της ελευθερίας του. Η σάρκωση του Χριστού δίνει στον άνθρωπο την τελική και μοναδική θεραπεία, όχι μόνο γιατί είναι Θεός, αλλά γιατί ένωσε τη θεία με την ανθρώπινη φύση στην υπόστασή Του και νίκησε το θάνατο και τη φθορά ως ο μόνος υγιής. Σπουδαίο ρόλο στη θεραπεία του ανθρώπου παίζει η ελευθερία του. Αφού μέσω της ελευθερίας πέρασε η ασθένεια στην ύπαρξή του, μέσω της ελευθερίας θα γίνει κι η υπέρβασή της.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία, σύμφωνα και με τον Σεβασμιότατο Μητροπολίτη Ναυπάκτου κ. Ιερόθεο¹⁷, η οποία είναι το πραγματικό Σώμα Χριστού συγκροτεί την μόνη θεραπευτική Κοινότητα, όπου υπάρχει πλούσια η Χάρη κι ενέργεια του Θεού, μέσω της οποίας έχουμε την δυνατότητα να δούμε τα τραύματα της ψυχής, να τα θεραπεύσουμε με τα μυστήρια, την άσκηση, τη νηστεία και την προσευχή και να ανέλθουμε στο μεγαλύτερο ύψος του ανθρωπισμού, να φθάσουμε στην ένωση με τον Θεό. Η Εκκλησία είναι εικόνα του Θεού κι αυτό διότι μοιάζει με το Θεό ως προς τον ενοποιητικό και συνεκτικό ρόλο της ενέργειάς της προς τον κόσμο¹⁸. Ο Θεός πέρα από το δημιουργικό του έργο, κρατάει ολόκληρη τη δημιουργία σε μια ζωτική και τελειωτική ενότητα. Κι η ενοποιητική αυτή δύναμη είναι το θεμέλιο ολόκληρης της δημιουργίας. Η ενότητα του Θεού, ως πρωταρχική ενότητα, πραγματώνει την ενότητα του κόσμου. Η Εκκλησία κατά συνέπεια, ως θείο δημιούργημα, έχει αυτό τον προωθητικό ρόλο προς την ενότητα.

Η Εκκλησία είναι ταυτόχρονα και μία σύναξη στο δείπνο της Ευχαριστίας. Ούτε ίδρυμα, ούτε θεσμός θρησκευτικός, ούτε κτίρια και γραφεία και οργανωτική άρθρωση. Είναι ο λαός του Θεού συναγμένος στην «κλάση του άρτου» και την «ευλογία του ποτηρίου». Είναι τα «τέκνα του Θεού τα πριν διεσκορπισμένα» (Ιωάν. 11,52) που συνάζονται τώρα στην ενότητα ζωής του εκκλησιαστικού σώματος¹⁹. Ως Σύναξη η Εκκλησία έχει επομένως οικουμενικό χαρακτήρα. Δεν περιορίζεται στο χώρο και στο χρόνο, αφού απαρτίζεται από τον λαό του Θεού όπου κι αν αυτός βρίσκεται, γιατί συνδετικός κρίκος είναι τα μυστήρια και κυρίως η Θεία Ευχαριστία. Είναι η Μία, Αγία, Καθολική κι Αποστολική Εκκλησία του Χριστού, μέσα στην οποία φανερώνεται ο τριαδικός Θεός ως ενέργεια κι η οποία ως κτίση μετέχει και δοξάζεται²⁰.

17. Βλ. Μητροπολίτη Ναυπάκτου και αγ. Βλασίου Ιερόθεου, *Υπαρξιακή ψυχολογία και Ορθόδοξη Ψυχοθεραπεία* (Λεβαδεία, εκδ. Ι.Μ. Γενεθλίου της Θεοτόκου, 1995) 118

18. Πρβλ. Ν. Ματσούκα, *ό.π.*, σ. 359

19. Πρβλ. Χρ. Γιανναρά, *ό.π.*, σσ. 183-185.

20. Πρβλ. Ν. Ματσούκα, *ό.π.*, σ. 380

3.2. Οι αλήθειες της Ορθοδοξίας στη νέα Εποχή της Παγκοσμιοποίησης

Το μεγάλο ζητούμενο από την Εκκλησία θα παραμένει η πνευματική αναγέννηση του ανθρώπου, η εν Χριστώ σωτηρία, η νοσηματοδότηση της ζωής. Όταν μιλάμε για ανακαίνιση της ζωής δεν εννοούμε ούτε την «ηθική» βελτίωση του ανθρώπου, ούτε τη νομική «αποκατάστασή» του, αλλά ένα γεγονός τόσο πραγματικό όσο και η ίδια η σύσταση της ζωής μας²¹. Διότι, η θρησκευτική πίστη επηρεάζει το βάθος της ανθρώπινης συνείδησης και βουλήσεως, διαμορφώνει τη σκέψη, το ήθος, τον χαρακτήρα των ανθρώπων. Η οικουμενικότητα υπήρξε ο αυτονόητος πνευματικός μας χώρος. Ολόκληρη η ορθόδοξη λατρευτική ζωή κινείται σ' αυτό το παγκόσμιο όραμα. Τον πυρήνα της αποτελεί η Κυριακή προσευχή: "ελθέτω η βασιλεία σου, γεννηθήτω το θέλημά σου ως εν ουρανών και επί της γης". Στη θεία Λειτουργία που αποτελεί τη σύνοψη του μυστηρίου της σωτηρίας, οι δεήσεις αρχίζουν "υπέρ της ειρήνης του σύμπαντος κόσμου".

Μετά το γεγονός της ενανθρωπίσεως του Λόγου του Θεού, αρχίζει μια νέα κίνηση προς ενότητα μέσα στην ανθρώπινη ιστορία, μια άλλης τάξεως και ποιότητας "κοινωνία". Για το σκοπό αυτό συγκαλείται εν Χριστώ η Εκκλησία, μέσω του λόγου του Αγίου πνεύματος, "εις κοινωνίαν αγάπης", καταργουμένων όλων των συνόρων: φυλών, γλωσσών, φύλων, τάξεων, πολιτιστικών προϋποθέσεων. Η αληθινή Εκκλησία δε νοείται σαν μια κλειστή στον εαυτό της κοινότητα, σαν εταιρεία, αλλά ως σύμβολο, ως σημείο της ποθητής παγκοσμίου ενότητας. Κάθε τι που κατέχει και πράττει ανήκει στον κόσμο ολόκληρο, πρέπει να γίνεται προς χάρη ολόκληρης της οικουμένης²². Ο πιστός αποτελεί ζωντανό κύτταρο του σώματος της εκκλησίας, που καλείται να αναπτύξει τις υπάρχουσες μέσα του δυνάμεις σε αρμονία προς το όλον, εν αγάπη. Η καθολικότητα της εκκλησίας δε σημαίνει αποκλειστικότητα, αλλά περιεκτικότητα.

Γεννιόμαστε από την ίδια Μητέρα (την Εκκλησία) και τρεφόμαστε από την ίδια τροφή : Τον Χριστό. Από τα μυστήρια του αγίου Βαπτίσματος και της θείας Ευχαριστίας αναδύεται η αγάπη που ενώνει τους πιστούς και δημιουργείται μια καινούρια ύπαρξη: Το πανάγιο Σώμα του Χριστού, η αγία μας Εκκλησία²³.

21. Πρβλ. Χρ. Γιανναρά, *ό.π.*, σ. 189.

22. Πρβλ. Σ. Δεσπότη, *Σημειώσεις, ΟΡΘ 51* (Αθήνα: ΕΑΠ, 2006)

23. Βλ. Ιερομ. Γρηγορίου, *Η θεία Ευχαριστία και η θεία Κοινωνία* (Αθήνα: Δόμος, 2001) στο άρθρο του Α. Σιαμαντζιούρα, "Η ελληνορθόδοξη αντιπρόταση στην παγκοσμιοποίηση", (περιοδικό Άρδην, τεύχος 46, Μάρτιος-Απρίλιος 2004)

Κεφάλαιο 4^ο

4.1. Οι προοπτικές παρουσίας της Ορθοδοξίας στη νέα Εποχή όχι ως θρησκείας ή ιδεολογίας, αλλά ως εμπειρίας συνύπαρξης

Όλες οι μεγάλες θρησκείες στο ξεκίνημά τους είχαν ως όραμα μια παγκόσμια κοινωνία. Μια πνευματική δηλαδή και πολιτιστική παγκοσμιοποίηση, την οποία προσπάθησαν να επιτύχουν με τη διάδοση της πίστεως αρχικά ο Βουδισμός, έπειτα ο Χριστιανισμός κι αργότερα ο Μωαμεθανισμός με αποτέλεσμα τη δημιουργία των σφαιρών επιρροής των διαφόρων θρησκειών. Η βασική διαφορά της προσπάθειας που κατέβαλλαν οι διάφορες θρησκείες και της προσπάθειας που καταβάλλεται σήμερα στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης, είναι ότι οι θρησκείες μιλούν για αγάπη, ενότητα, φιλανθρωπία, δικαιοσύνη κι επιδιώκουν την καθολικότητα προτείνοντας τις δικές τους αλήθειες. Παράλληλα όμως με την προσπάθεια για ενότητα, οι θρησκείες υπήρξαν πολύ συχνά η αιτία αιματηρών συγκρούσεων και σε συνδυασμό με διάφορες πολιτικές σκοπιμότητες των οποίων έγιναν υποχείριο, κάθε άλλο παρά στην ενότητα των λαών οδήγησαν. Δημιουργήθηκε η εσφαλμένη αντίληψη, ότι μόνο με τη διάδοση ή την επιβολή μιας συγκεκριμένης θρησκείας θα πραγματοποιούνταν η παγκόσμια κοινωνία²⁴.

Με την επικράτηση του κομμουνισμού δημιουργήθηκε η αντίληψη, ότι μόνο με την εξάλειψη των θρησκειών θα ήταν δυνατόν να έρθει η ομοιομορφία κι η ισότητα σ' αυτόν τον κόσμο. Μια ανάλογη προσδοκία καλλιεργήθηκε κι από τις χώρες του καπιταλισμού, με την αντίληψη ότι η θρησκεία δεν μπορεί να βοηθήσει πλέον κανέναν. Η πρόβλεψη όμως, ότι με το τέλος των θρησκειών θα επιτυγχάνονταν η προσέγγιση των λαών, δεν επαληθεύτηκε. Είναι καιρός να δούμε την συγκρότηση της κοινωνίας όχι μέσα από το φεουδαλιστικό όραμα και τον ατομοκεντρικό νεο-φιλελεύθερο διαφωτισμό, με όλες τις εκφράσεις τους, αλλά μέσα από την ελληνορθόδοξη παράδοση, στην οποία η ελευθερία, όχι ως ατομική επιλογή, αλλά ως αυτοπροσδιορισμός της ύπαρξης, συνδέεται με την κοινωνία των προσώπων²⁵. Η πρόταση ζωής της Ορθοδοξίας δεν μπορεί να χαρακτηρίζεται ως θρησκεία²⁶, γιατί δεν είναι μια απρόσωπη κι αόριστη αναζήτηση του καλού στο μεταφυσικό χώρο. Αποτελεί την αποκάλυψη του τριαδικού Θεού σε προσδιορισμένες χωροχρονικές διαστάσεις της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης, που αποσκοπεί στην κατάργηση των θρησκειών. Γι' αυτό και δεν

24. Πρβλ. Αρχιεπισκόπου Τιράνων και πάσης Αλβανίας Αναστασίου, *Παγκοσμιοποίηση: Κοινωνία αγάπης αντί ανθρώπινου πολτού* (Αθήνα: Νέμεσις, 1998) 75 - 90

25. Πρβλ. Μητροπολίτη Ναυπάκτου και αγ. Βλασίου Ιερόθεου, *Η ιδεολογία της παγκοσμιοποίησης και της αντιπαγκοσμιοποίησης*, στην ιστοσελίδα: www.clubs.pathfinder.gr/poihsis/

26. Πρβλ. Μητροπολίτη Ναυπάκτου και αγ. Βλασίου Ιερόθεου, *Η αρρώστια της θρησκείας*, (Αθήνα: Ελευθεροτυπία, 23 Δεκεμβρίου 2001)

μπορεί να ταυτιστεί με τη δυτική ηθικολογία, τον ανατολικό διαλογισμό και την ατομική αναζήτηση του Θεού.

Μια αξιόλογη προοπτική παρουσίας και μαρτυρίας της Ορθοδοξίας στο σύγχρονο κόσμο είναι ίσως η Διακοινοβουλευτική Συνέλευση Ορθοδοξίας. Πρόκειται για μια πολιτική οργάνωση, της οποίας μέλη είναι ορθόδοξοι Βουλευτές από διάφορες χώρες. Η Οργάνωση ξεκίνησε ως Ευρωπαϊκή, ενώ σήμερα είναι Διεθνής μια και τα μέλη της προέρχονται κι από χώρες άλλων ηπείρων²⁷. Ανάμεσα στους σκοπούς της οργάνωσης αυτής αναφέρεται μεταξύ άλλων η ανάδειξη του ρόλου της Ορθοδοξίας ως σημαντικής και αναγκαίας πολιτικής, πολιτιστικής και πνευματικής έκφρασης για την διαμόρφωση της νέας Ευρωπαϊκής πραγματικότητας. Τονίζεται η συμβολή του οικουμενικού και ενωτικού πνεύματος της Ορθοδοξίας τόσο για την υπέρβαση των ακραίων εθνικιστικών, ομολογιακών και θρησκευτικών αντιθέσεων, όσο και για την εξεύρεση αποτελεσματικών μέσων προστασίας των εθνικών ή θρησκευτικών μειονοτήτων.

Κρίνεται απαραίτητη η συνεργασία με τους διεθνείς οργανισμούς τόσο για τον σεβασμό του πολιτιστικού και θρησκευτικού χάρτη της Ευρώπης και την προστασία από κάθε προσηλυτισμό, όσο και για την αποτροπή φαινομένων ομολογιακού ή θρησκευτικού ανταγωνισμού ή δραστηριοτήτων, προσβολής της κοινωνικής ή πολιτικής ηθικής, τα οποία προκαλούν την θρησκευτική μισαλλοδοξία και τον εθνοφυλετικό φανατισμό στην Ευρώπη. Επισημαίνεται ο ρόλος του Ορθόδοξου πολιτισμού ως ενωτική δύναμη στην Ανατολική Ευρώπη κι ως γέφυρα της Ευρώπης για τις σχέσεις της με τους άλλους πολιτισμούς. Υποστηρίζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα κι η θρησκευτική ελευθερία τόσο των Χριστιανών, όσο και των πιστών των άλλων θρησκειών σε ολόκληρο τον κόσμο με παρεμβάσεις στους διεθνείς οργανισμούς και στις τοπικές κρατικές αρχές.

Ενθαρρύνονται οι επαφές κοινοβουλευτικών, πολιτικών, εκκλησιαστικών, ακαδημαϊκών και πνευματικών προσωπικοτήτων ή θεσμών τόσο για την ανάπτυξη της Ορθόδοξης πολιτιστικής κληρονομιάς, όσο και για την συμβολή της στον σύγχρονο παγκόσμιο διάλογο για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ειρηνική συνύπαρξη των λαών. Στόχος τέλος του οργανισμού είναι η πληρέστερη ενεργοποίηση της Ορθοδοξίας για την προώθηση λύσεων σε κρίσιμα προβλήματα της σύγχρονης Ευρωπαϊκής κοινωνίας και του οικολογικού περιβάλλοντος.

Εκτός όμως από τον προαναφερθέντα οργανισμό, η ορθόδοξη Εκκλησία ως μια πολυσυλλεκτική κοινότητα, καλεί τους πάντες να συμμετάσχουν στην αναγκαία προσπάθεια ανακαίνισης του κόσμου. Η στάση της στο σύγχρονο, παγκοσμιοποιημένο κόσμο μας είναι διαλεκτική και κριτική. Δε βρίσκεται στο περιθώριο των κοινωνικών εξελίξεων, δεν τηρεί αρνητική στάση απέναντι στα ιδεολογικά, κοινωνικοπολιτικά και φιλοσοφικά συστήματα, αλλά ούτε και ταυτίζεται μ' αυτά.

27. Πρβλ. Η Δ.Σ.Ο., στην ιστοσελίδα: www.eiao.gr

Κι' αυτό διότι η Εκκλησία, ως θεάνθρωπη κοινωνία, δεν είναι ιδεολογία με στόχο την αναγκαστική επιβολή των άρθρων της πίστης της. Συνεργάζεται και συνδιαλέγεται με τα κοινωνικά συστήματα, τα οποία σέβονται την ελευθερία και την αξιοπρέπεια του ανθρώπου.

Στην περίπτωση όμως που κάποια συστήματα τηρούν εχθρική στάση απέναντί της, τότε είναι υποχρεωμένη να αναλάβει το έργο της υπεράσπισης των αληθειών και του έργου της. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιεί το μετά πειθούς λόγο, την έμπρακτη αγάπη, την προσευχή, την άσκηση και το μαρτύριο. Δέχεται κάθε καλοπροαίρετη πρόσκληση για συνεργασία με διάφορες κοινωνικές ομάδες κι οργανισμούς, οι οποίες έχουν ως στόχο τη βελτίωση των όρων της προσωπικής και κοινωνικής ζωής. Αναλαμβάνει πρωτοβουλίες για επίλυση προβλημάτων, όχι μόνο κοινωνικών αλλά και οικολογικών και πολιτιστικών, τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Ο χριστιανός συμμετέχει στις αγωνιστικές προσπάθειες που αποβλέπουν στην άρση της κοινωνικής ανισότητας και του κοινωνικού αποκλεισμού καθώς επίσης και στην επικράτηση της κοινωνικής δικαιοσύνης. Τη συμπεριφορά του και τις σχέσεις του με τους συνανθρώπους του τις ρυθμίζει με βάση την άποψη του Αποστόλου Παύλου: «τοις πάσι γέγονα τα πάντα, ίνα πάντως τινάς σώσω». (1 Κορ. 9,22) Η Νέα Εποχή στην οποία ζούμε, δεν έχει ανάγκη μόνο τους σοφούς και τους τεχνοκράτες αλλά τους αληθινούς χριστιανούς.

Κεφάλαιο 5^ο

5.1. Διάκριση της παγκοσμιότητας/οικουμενικότητας της Ορθοδοξίας από την Παγκοσμιοποίηση της Λευκής Βίβλου

Πολλές είναι οι προσπάθειες παγκοσμιοποίησης που έγιναν στο παρελθόν από την εποχή ακόμα της γέννησης του Ιησού, την περίοδο της ακμής της Ρωμαϊκής Ειρήνης. Επρόκειτο για απόπειρες που στόχο είχαν μόνο την εξουσία και την καταδυνάστευση των υπόδουλων λαών, ενώ συγχρόνως καθιέρωσαν τη θεοποίηση της πολιτικής εξουσίας και τη δουλκή λατρεία του κυρίου και θεού Πλανητάρχη.

Σήμερα ζούμε την ενοποίηση του κόσμου, με κατεξοχήν παράδειγμα αυτό της Ευρώπης όπου η παγκοσμιοποίηση γίνεται με πιο εκλεπτυσμένο τρόπο, πιο μεθοδευμένη, συστηματική και πιο ύπουλη. Όπως περίπου κι η Pax Romana, η ενοποίηση αυτή στηρίζεται στο ισχυρό ενιαίο νόμισμα, στην οικονομική σύγκλιση, στο άριστο δίκτυο της ενημέρωσης και της πληροφορικής, στον άρτιο πολεμικό εξοπλισμό του NATO αλλά και στη θεοποίηση της πολιτικής. Μιλάμε πια για ένα παγκόσμιο χωριό του οποίου οι δείκτες της οικονομίας φαινομενικά ανθούν, οι άνθρωποι του όμως αναζητούν με αγωνία την εσωτερική γνώση. Η χριστιανική ταυτότητα της Δύσης απειμπολείται από το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα και η δεισιδαιμονία ακμάζει. Παρατηρείται μια ομογενοποίηση κι ενοποίηση, αλλά με

εξουσιαστικό τρόπο. Παραμερίζονται οι ιδιαιτερότητες του ανθρώπου και μετατρέπονται τα πρόσωπα σε μάζες, γεγονός που θα μπορούσε να οδηγήσει στον αφανισμό του ανθρώπου ως προσώπου και να οδηγήσει στο τέλος των πολιτισμών. Όλο και περισσότερα άτομα χρήζουν ιατρικής και ψυχολογικής στήριξης ενώ δεν είναι λίγοι κι εκείνοι που καταφεύγουν σε ανατολικές παραθρησκείες για να βρουν απαντήσεις στα ερωτήματά τους.

Αντίθετα μ' αυτή την ενοποίηση η ορθόδοξη παγκοσμιότητα πρεσβεύει την πνευματική ενότητα και την προσωπική ετερότητα. Στρέφει τη δυναμική της στον εσωτερικό κόσμο του ανθρώπου, επιδιώκοντας την καταπολέμηση των παθών, την εξαφάνιση του εγωισμού και κατά συνέπεια την αδελφοσύνη μεταξύ των ανθρώπων²⁸.

Το κυρίαρχο φαινόμενο των καιρών μας φαίνεται να είναι η Pax Americana, η οποία εντάσσει ολόκληρη την ανθρωπότητα σ' ένα νέο παγκόσμιο σύστημα πολιτικής κι αξιών, που ελέγχει και διαμορφώνει καθολικά μέσω της πολιτισμικής αφομοίωσης και των κατευθυνόμενων ΜΜΕ, τον άνθρωπο και την κοινωνία, για την δημιουργία ενός πλανητικού ανθρώπου και μιας πλανητικής κοινωνίας. Δεν πρόκειται όμως για κάτι νέο, μια κι αντίστοιχα φαινόμενα υπήρξαν και στο παρελθόν. Μάλλον πρόκειται για μια διασκευή ενός παλαιού προτύπου που όπως κι εκείνο έτσι κι αυτό θα παλιώσει και θα πεθάνει. Η ιστορία αποδεικνύει ότι η Νέα Εποχή είναι πολύ παλιά και ξεπερασμένη. Το μόνο Νέο - Καινούργιο παραμένει ακόμα το μήνυμα της καινούργιας εποχής και δημιουργίας, το οποίο έφερε και φέρνει στον Κόσμο και στην Ιστορία με την ενανθρώπισή Του, ο Ιησούς Χριστός κι η Εκκλησία Του. Σύμφωνα με τον απόστολο Παύλο, όποιος ζει με τον Χριστό αποτελεί μια εντελώς καινούργια δημιουργία, έναν εντελώς καινούργιο κόσμο (Β' Κορ. 5,17) είναι «το κάτι άλλο»²⁹. Στον Ποιμένα του Ερμά σημειώνεται με έμφαση ότι ο χριστιανισμός συνιστά την ανακαίνιση του ανθρώπου³⁰. Ενώ φυσιολογικά ο άνθρωπος γερνάει, στο Χριστιανισμό από γερασμένος στο πνεύμα γίνεται νέος, απλούστατα γιατί μόνο ακολουθώντας τον Χριστό μαθαίνει κανείς να αγαπά, δηλαδή να ζει, αφού ζωή είναι η ανταλλαγή σχέσεων.

Σύμφωνα με το Σ. Δεσπότη η Εκκλησία, όπως κι η ίδια η λέξη ετυμολογικά σημαίνει, αποτελεί ακριβώς πρόσκληση-έκκληση για μια έξοδο από τη φυλακή του εγωισμού μας για να συναντήσουμε τον Θεό και τον άλλο. Πρόκειται για μια καινότητα ζωής σε μια θεραπευτική κοινότητα - κοινωνία προσώπων και όχι ατόμων Μια Εκκλησία όπου δε δεσπόζει ο Υπεράνθρωπος αλλά ο Θεάνθρωπος³¹.

28. Πρβλ. Γ. Μαντζαρίδη, *Παγκοσμιοποίηση και παγκοσμιότητα - χίμαιρα και αλήθεια* (Θεσσαλονίκη: Πουρναράς, 2001)

29. Πρβλ. Σ. Δεσπότη, *Σημειώσεις, ΟΡΘ 51* (Αθήνα: ΕΑΠ, 2006)

30. Βλ. Σ. Δεσπότη, *Σημειώσεις, ΟΡΘ 51* (Αθήνα: ΕΑΠ, 2006)

31. Πρβλ. Σ. Δεσπότη, *Σημειώσεις, ΟΡΘ 51* (Αθήνα: ΕΑΠ, 2006)

Ο Χριστιανισμός και μάλιστα η Ορθοδοξία αποτελεί το καινούργιο κρασί, το οποίο αναζητά καινούργιους ασκούς. Δεν αποτελεί θρησκεία, η οποία ικανοποιεί ευσεβείς μεταφυσικούς πόθους, δεν αποτελεί το όπιο, το παυσίπονο ενός ετοιμοθάνατου όντος, αλλά μεταδίδει το φάρμακο της αθανασίας.

Συμπερασματικά

Η νέα οικουμενική πραγματικότητα εισβάλλει στις κοινωνίες με τρόπο σαρωτικό προξενώντας στην πορεία της τραύματα και φοβίες. Η Νέα Εποχή δεν είναι άλλη από την εποχή της σύγχυσης την οποία βιώνουμε και το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης αποτελεί απλά το επιστέγασμα και την πρακτική έκφραση αυτής της σύγχυσης. Ο μέσος άνθρωπος αντικρίζει έκπληκτος τον κόσμο, όπως τον ήξερε να καταρρέει κι οι αντιδράσεις δεν άργησαν να έρθουν. Κύματα εθνικισμού χτύπησαν και χτυπούν διαδοχικά τις ανοιχτές κοινωνίες κι ο ρατσισμός ανθεί στις σύγχρονες πολιτείες μας. Αν κι οξυμένες από τις εσωτερικές κρίσεις του εφαρμοσμένου οικονομικού μοντέλου (ανεργία, φτώχεια, κοινωνικές ανισότητες) οι προαναφερθείσες ακραίες τάσεις συνυπάρχουν με τις προσπάθειες κατανόησης των νέων ισορροπιών και συμβιβασμού με αυτές.

Αντίθετα με την παρατηρούμενη στροφή στον πολιτικό «εξτρεμισμό», μέσα στη δίνη των εξελίξεων ένα μεγάλο μέρος του κοινωνικού σώματος προσπαθεί να προσαρμοστεί επιλέγοντας το δρόμο της σχεδόν μοιρολατρικής αποδοχής της σημερινής κατάστασης, μ' όλους τους κινδύνους και τα προβλήματα της. Εξίσου επικίνδυνος για την ανθρώπινη ελευθερία, ο κομφορμισμός καλλιεργείται συστηματικά από τις κοινωνικές δομές και προβάλλεται ως σημάδι προσωπικής υγείας και προόδου. Ο σύγχρονος «επιθυμητός» άνθρωπος λοιπόν, ενάντια στις δυστοπικές προβλέψεις των συγγραφέων του παρελθόντος δεν είναι το εκμηδενισμένο άτομο, άβουλο και ευνουχισμένο στην υπηρεσία μιας κοινωνίας-κυψέλης. Ο στόχος είναι να διατηρήσει την κριτική του σκέψη, τη δημιουργικότητα και τις αμφισβητήσεις του αλλά εντός του συστήματος με άξονα το σύστημα και προς όφελος του. Δε μιλάμε λοιπόν για καταστροφή της ανθρώπινης συνείδησης αλλά μάλλον για κυρίευση και κατοχή. Ο καλύτερος τρόπος για να διατηρηθεί ένα status είναι να αναπαραχθεί και να συμπυκνωθεί σε κάθε ατομικότητα. Τα πλοκάμια του πρέπει να προσκολληθούν στην προσωπικότητα του ατόμου ώστε εκείνο να μην μπορεί να νοήσει τον εαυτό του έξω από τις υπάρχουσες δομές ή πέρα από αυτές.

Η δομή του συστήματος ευνοούσε και ευνοεί, υπέθαλπε και υποθάλπει τον κοινωνικό δαρβινισμό, την επιβίωση του καταλληλότερου και τον οικονομικό θάνατο του πιο αδύναμου. Απλά η εποχή μας ξεσκέπασε την υποκρισία, τράβηξε το βέλο της «δέουσας συμπεριφοράς» από την ολότελα διαφορετική κατάσταση της υπαρκτής πραγματικότητας. Παλιότερα οι παιδαγωγικές μέθοδοι διδασκαλίας περιελάμβαναν ατέλειωτα ηθικιστικά

κηρύγματα περί αλληλοβοήθειας, αλληλεγγύης κι ανθρωπισμού. Σήμερα δεν χρησιμοποιείται πια η ηθική φενάκη. Το ατομικό συμφέρον, ανυψωμένο σε υπέρτατο και απόλυτο στόχο αποτελεί το κίνητρο μιας διαρκούς πάλης που απαιτεί την ψυχή και σώματι αφοσίωση στο σκοπό.

Ήταν λοιπόν θέμα χρόνου να ξεκαθαριστεί το κοινωνικό τοπίο του πολιτισμού της γιγαντωμένης αγοράς από οποιεσδήποτε ανθρωπιστικές αυταπάτες. Η ωμή πραγματικότητα αφανίζει τον ηθικό ιδεαλισμό του μέσου ανθρώπου. Καθώς η κοινωνία φαίνεται να πλέει δίχως κανένα ηθικό δίλημμα, η δύναμη του υλικού κέρδους αναβιβασμένη σε θεότητα από το οικονομικό σύστημα, δίνει το στίγμα ενός κόσμου γυμνωμένου από το πανάρχαιο σαγηνευτικό του πέπλο.

Κανείς βέβαια δεν μπορεί να προκαταλάβει την ιστορία εκφέροντας οριστικές κρίσεις για τα μελλούμενα. Η πραγματικότητα του παγκοσμιοποιημένου πλανήτη προσφέρει τις υλικές βάσεις για την εδραίωση νέων πολιτικών και κοινωνικών δομών. Ο χαρακτήρας και η μορφή τους θα καθοριστούν απ' τις συγκρούσεις στο εσωτερικό των παγκοσμιοποιημένων κοινωνιών. Η τελική έκβαση αυτών των συγκρούσεων είναι που θα σφραγίσει τη μοίρα του πλανήτη και όχι κάποια σιδερένια ιστορική αναγκαιότητα. Γι' αυτό κι η ανάγκη ενός καινούργιου προτάγματος καθίσταται περισσότερο επιτακτική από ποτέ. Αν η παγκοσμιοποίηση δεν χαλιναγωγηθεί, αν δεν επαναχαραχτεί η τροχιά της με άξονα πραγματικά ανθρώπινες και δημοκρατικές αξίες, το κύμα μιας νέας βαρβαρότητας, ενός ακόμη κύκλου αίματος, βίας κι ωμής εκμετάλλευσης θα μας θυμίσει με τον πιο πικρό τρόπο ότι κατά βάθος τίποτα δεν άλλαξε.

Ο ρόλος της Ορθοδοξίας κρίνεται, περισσότερο από ποτέ, απαραίτητος σήμερα και καλείται να συντονίσει τις καρδιές μας στην συχνότητα της αληθινής αγάπης και της μοναδικής ελευθερίας εν Χριστώ. Η Ορθοδοξία ως αξία πανανθρώπινη, οικουμενική, αγιαστική παραμένει η αυθεντική αντιπρόταση στις προσπάθειες απαξίωσης του ανθρώπινου προσώπου και ισοπέδωσης ή ομογενοποίησης του ανθρώπινου γένους. Η πραγματικότητα γύρω μας εντός κι εκτός Εκκλησίας, είναι σκληρή. Κυριαρχεί ο νόμος της πτώσεως, είναι αδύνατη η αδελφική συνάντηση εν αγάπη. Κυριαρχεί το συναίσθημα του φόβου, που οδηγεί στην έσχατη ατομοποίηση, που επιτρέπει ανετότερα τον παγκόσμιο έλεγχο και την υποταγή, λόγω της αναπτυσσόμενης ανασφάλειας. Η ξενοφοβία είναι η αρχή αυτού του κλεισίματος στην ατομικότητα. Το ερώτημα είναι εάν μπορεί ο καθένας μας να κάνει την υπέρβαση και να ζήσει στον παρόντα αιώνα, τη θέωση. Η Ορθόδοξη Εκκλησία έχει πολλά να προσφέρει στον αγώνα αυτό. Η πραγματική προσφορά της συνίσταται στο ότι δεν αντιμετωπίζει τον υλικό κόσμο ως απλό χώρο κυριαρχίας του ατόμου ή μέσο επιβίωσης, με αναπόφευκτο αποτέλεσμα την υπερτροφία της τεχνολογίας, αλλά ως το χώρο όπου ο άνθρωπος θα αγωνιστεί για να συμμετάσχει στην εγκαθίδρυση της Βασιλείας του Θεού. Κι εγκαθίδρυση της Βασιλείας του Θεού σημαίνει μεταμόρφωση του κόσμου κι όχι απλή βελτίωσή του. Πρόκειται για τη μεταμόρφωση που καταργεί το θάνατο μέσα από πρωτοβουλία του ίδιου του Θεού, που έκανε την παρουσία του ως άνθρωπος, για να σταυρωθεί και να αναστηθεί. Καθώς ο άνθρωπος συμμετέχει και συνεργάζεται στο έργο αυτό του Θεού, ξεπερνά το στείο ατομικισμό, αποφεύγει την αδικία, οικοδομεί έναν αναστάσιμο πολιτισμό κι

αναδεικνύει με τον ουσιαστικότερο τρόπο την αξία του ίδιου του ανθρώπου.
Οδηγεί στη θέωση όχι μόνο την ανθρώπινη φύση αλλά και τα έργα της.



Βιβλιογραφία

(Άρθρα - Βιβλία)

1. **Αρχιεπίσκοπος Τιράνων και πάσης Αλβανίας Αναστάσιος, Παγκοσμιότητα και Ορθοδοξία (Αθήνα: Ακρίτας, 2004⁵)**
2. **Αρχιεπίσκοπος Τιράνων και πάσης Αλβανίας Αναστάσιος, Παγκοσμιοποίηση: Κοινωνία αγάπης αντί ανθρώπινου πολτού (Αθήνα: Νέμεσις, 1998)**
3. **Γιανναράς Χρ., Αλφαβητάρι της Πίστης (Αθήνα: Δόμος, 2002)**
4. **Γρηγορίου Ιερομ., Η θεία Ευχαριστία και η θεία Κοινωνία (Αθήνα: Δόμος, 2001) στο άρθρο του Α. Σιαμαντζιούρα, “Η ελληνορθόδοξη αντιπρόταση στην παγκοσμιοποίηση”, (περιοδικό Άρδην, τεύχος 46, Μάρτιος-Απρίλιος 2004)**
5. **Δεσπότης Σ., Η Ορθοδοξία τον 21^ο αιώνα, Σημειώσεις παραδόσεων ΟΡΘ 51 (Αθήνα: ΕΑΠ, 2006)**
6. **Μαντζαρίδης Γ., Παγκοσμιοποίηση και παγκοσμιότητα - χίμαιρα και αλήθεια (Θεσσαλονίκη: Πουρνάρας, 2001)**
7. **Ματσούκας Ν. Δογματική και Συμβολική Θεολογία Β' (Θεσσαλονίκη: Πουρνάρας, 1999)**
8. **Μητροπολίτης Ναυπάκτου κι άγ. Βλασίου Ιερόθεος, Η αρρώστια της θρησκείας, (Αθήνα: Ελευθεροτυπία, 23 Δεκεμβρίου 2001)**
9. **Μητροπολίτης Ναυπάκτου κι άγ. Βλάσιος Ιερόθεος, Η ιδεολογία της παγκοσμιοποίησης και της αντιπαγκοσμιοποίησης, στην ιστοσελίδα: www.clubs.pathfinder.gr/poihsis/**
10. **Μητροπολίτης Ναυπάκτου κι άγ. Βλάσιος Ιερόθεος, Υπαρξιακή ψυχολογία και Ορθόδοξη Ψυχοθεραπεία (Λεβαδεία, εκδ. Ι. Μ. Γενεθλίου της Θεοτόκου, 1995)**
11. **Μητροπολίτης Περγάμου Ιωάννης, Από το προσωπείο στο πρόσωπο (Ινδικτος, τεύχος 9, 1998)**
12. **Μπαμπινιώτης Γ., Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας (Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας, 1998)**
13. **Φειδάς Β., Χριστιανισμός, (Εγκυκλοπαίδεια: Πάπυρος, Λαρούς, Μπριτάννικα, τόμος 61)**

ιστοσελίδες:

1. www.eiao.gr
2. www.clubs.pathfinder.gr/poihsis/